

A man with glasses, wearing a green jumpsuit, is smiling and holding two large, rough-textured cichorei tubers. He is standing in front of a large, complex mechanical sorting machine with many curved metal tubes. In the background, there is a pile of sorted tubers and a building with a red roof.

"Open communicatie"

Groeimarkt cichorei

Meer retourvracht

In dit nummer

Erik Postma,
kringvoorzitter Holland

"Premie afhankelijk van suikerverlies"	4
Goede opbrengst verwacht	6
Campagne goed van start	7
Cichorei vindt plek in bouwplan	8
Grote stappen in de bietenlogistiek	10
	
Bieten op het juiste moment rooien	12
Afdeksystemen voor vorstvrij, koel en droog bewaren	14
Bietenteeltadvies hier!	15
Kort Nieuws	16
In Memoriam	16

Colofon

Cosun Magazine is een uitgave van
Koninklijke Coöperatie Cosun U.A. voor leden van Cosun

Redactieraad

Jan Willem van Roessel, *hoofredacteur*
Ton Schönwetter, *eindredactie*
Pieter Brooijmans
Kees Geschiere
Dirk Jan Kemp Hakkert
Gert Sikken

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Suiker Unie, IRS, Peter Roek, John Oud en
Fotopersbureau Jacob Melissen

Vormgeving en druk

NPN drukkers, Breda

© Koninklijke Coöperatie Cosun U.A., 2012

Contact

Cosun hoofdkantoor/secretariaat raad van beheer

Postbus 3411, 4800 MG Breda
secretariaat.rvb@cosun.com 076 - 530 33 07
www.cosun.nl/agrarisch F: 076 - 530 33 00

Suiker Unie secretariaat agrarische dienst

Postbus 100, 4750 AC Oud Gastel
agrarischedienst@suikerunie.com 0165 - 52 52 52
www.suikerunie.nl/agrarisch F: 0165 - 52 50 25

Bietenadministratie, Unitip en suikersysteem

Hans van Hassel 0165 - 52 52 70
John Ernest 0165 - 52 52 74
Annemarie Laanen 0165 - 52 52 72

Financiële administratie

Marc Augustijn 0165 - 52 51 23

Teeltzaken

Sjaak Kolff 0165 - 52 52 65

Management agrarische zaken

Rik Gengler 050 - 556 14 22 (gebied Noord)
Arno Huijsmans 0165 - 52 52 67 (gebied Zuid)
Pieter Brooijmans 0165 - 52 52 78 (centrale agrarische dienst)

Agrarische dienst in de regio's

Gebied Noord

Noord-Holland en Holland midden 06 - 513 675 64 Robert Verberg
Oostelijk en Zuidelijk Flevoland 06 - 512 448 30 Peter Koopmans
Noordoostpolder 06 - 537 252 31 Kees Geschiere
Groningen west en noord en 06 - 533 426 19 Alex Kroon
Friesland
Groningen noordoost en -oost 06 - 539 633 67 Peter Roelfsema
Drenthe noord, -midden en -west, 06 - 533 081 61 Harry Visser
Friesland zand
Drenthe oost en -zuidoost 06 - 539 128 13 Wim Schrijvers
Drenthe zuid, Overijssel, Gelderland 06 - 222 046 49 Jan Albert te Velde
noord en midden

Gebied Zuid

West Zeeuws-Vlaanderen 06 - 515 053 71 Jurgen Michielsen
Oost Zeeuws-Vlaanderen en 06 - 515 452 73 René van den Eijnden
Zuid Beveland
Walcheren, Noord-Beveland, 06 - 203 698 34 Ynego Brouwers
Schouwen Duiveland en Goeree
Overflakkee
West-Brabant en Tholen 06 - 223 962 39 Teun Kleinjan
Midden-Brabant, Betuwe, Utrecht 06 - 223 715 15 Johan Mol
en Veluwe
Zuid-Hollandse Eilanden en Zuid- 06 - 535 209 87 Erik Roelfsema
Holland vast

CSV COVAS

Gelderland-Zuid, Oost-Brabant 0493 - 34 89 89
en Limburg

Interessante tijden

De campagne is goed opgestart. De fabrieken verwerken de geplande hoeveelheid bieten per dag en zelfs regelmatig meer dan dat. Het suikergehalte en de hectareopbrengst zijn op een goed niveau. Gezien de opbrengstvoorspellingen in de rest van Europa zou dit wel eens een jaar kunnen worden waarin Nederland de eerste plaats gaat hebben als het gaat om de suikeropbrengst per hectare. Niet dat daarin prijzen te verdienen zijn, maar het geeft duidelijk aan welke vooruitgang de laatste jaren is bereikt.

Import

De Europese vereniging van suikerraffinadeurs (ESRA) heeft de afgelopen weken nadrukkelijk de publiciteit gezocht om te pleiten voor de import van rietsuiker, gereserveerd voor de raffinage-industrie in Europa. Dit, omdat ze hun capaciteit slechts ten dele kunnen benutten. Wat er niet bij wordt verteld, is dat dit komt doordat de raffinagecapaciteit in de EU fors is uitgebreid - 40% sinds 2006 - en doordat een land als Mauritius in de EU tegenwoordig 400.000 ton witte suiker verkoopt in plaats van ruwe rietsuiker en doordat

Van de voorzitter

de bietsuikerfabrieken concurrerend kunnen raffineren. Vooral Europarlementariërs uit het Verenigd Koninkrijk hebben in het parlement vragen gesteld, maar er lijkt op dit moment geen meerderheid te zijn die de raffinadeurs steunt. Ook de Europese Commissie heeft de verzoeken ondubbelzinnig afgewezen. Aandacht voor dit punt blijft echter geboden.

Procedure

Het Europese Hof heeft in een procedure die over de opgelegde B-heffingen in jaren 2002 tot 2006 was aangespannen door Tereos, British Sugar en Jülich, bepaald dat de aanpassingen in de regelgeving die de Europese Commissie in 2009 met terugwerkende kracht heeft doorgevoerd, ongeldig zijn. Hoe de Commissie gaat reageren, is afwachten.

Cosun heeft op basis van de herziene berekening van de Commissie € 570.000 aan teveel betaalde heffingen terugontvangen. Volgens onze berekeningen zou er aan de suikerindustrie en de telers 22 miljoen terugbetaald moeten worden. Cosun heeft daarom bij het College van Beroep voor het Bedrijfsleven bezwaar aangetekend tegen het besluit. De uitspraak van het Europese Hof zal worden ingebracht in deze procedure, maar een uitspraak van het College kan nog wel een jaar op zich laten wachten. Je weet nooit zeker hoe de uitspraak in een juridische procedure gaat luiden, maar die van het Europese Hof versterkt onze positie aanzienlijk. Als er geld wordt terugbetaald door de overheid, is 60% daarvan (rechtstreeks) bestemd voor de telers. Zij hebben in het verleden ook 60% van deze heffingen betaald. In het verleden zijn naheffingen en teruggaven van de B-heffing steeds verrekend in de bietenprijs van het lopende bietenjaar. Of dat ook in dit geval zo mag/moet, of dat het verrekend moet worden met de bietentelers van toen, is nog niet bekend. Eerst moeten we afwachten of het geld daadwerkelijk aan ons wordt betaald.

Jos van Campen

Suikemarktordening

De discussie in Brussel over het GLB begint in de beslissende fase te komen. De belangrijkste beslissing zal gaan over het budget. Volgende maand wil de Raad van Ministers een besluit nemen. Of men eruit komt, is de vraag, want de verschillen van mening zijn nog groot. Los van de budgetdiscussie staat een eventuele uitkomst over de voortzetting van de suikemarktordening en de plantrechten voor wijn. De huidige EU-voorzitter, Cyprus, heeft aangegeven deze twee onderwerpen mogelijk apart in de Raad te bespreken. Dit, om een resultaat te kunnen boeken tijdens hun voorzitterschap. De CIBE-leden proberen nationaal hun regering te overtuigen van de goede argumenten die er zijn. In Frankrijk en Duitsland heeft dat al succes gehad. De ministers van landbouw hebben zich in een gezamenlijk persbericht uitgesproken voor handhaving van het budget, maar ook voor de suikemarktordening tot 2020. Op zich is het bijzonder dat ze dat gezamenlijk doen.

Voor het einde van dit jaar staat in het Europees Parlement de plenaire behandeling gepland van het rapport-Dentin. In de Agrarische Commissie van het EP is dit al behandeld. Voor de suikemarktordening is daarin 2020 als einddatum genoemd. Wel wil men nog een nieuwe afweging maken in 2018. De zinsnede "tenminste 2020" is veranderd in "2020". Nu heeft het EP de gelegenheid wijzigingsvoorstellen in te dienen op het rapport van Dentin. Vanuit CIBE proberen we via een aantal parlementariërs onze visie ook in deze wijzigingsvoorstellen verwoord te krijgen. Dat vraagt veel aandacht en zorgvuldig overleg. Eerst moeten we het in CIBE eens zijn over ieder punt afzonderlijk en daarna moeten we de Europarlementariërs overtuigen. Al met al een interessante tijd.

"Premie afhankelijk van suikerverlies"

Geef compensatie voor het suikerverlies door uitzonderlijke omstandigheden die buiten de schuld van de teler liggen. Dat vindt Erik Postma, de nieuwe voorzitter van de kring Holland.

Kringvoorzitter Erik Postma (44) uit Middenmeer is een duizendpoot, barstend van de energie. Hij heeft een akkerbouwbedrijf, kookt, zorgt voor de kinderen en doet deels het huishouden als zijn vrouw Dorien, senior onderzoeker bij Bejo Zaden, naar haar werk is en verhuurt zich – voor zover het in zijn werkschema past – als ZZP'er voor allerlei klussen aan onder andere overheden, pluimveehouders, bloembollentelers, golfbaanbeheerders en schadetakseurs.

Erik en Dorien Postma en hun kinderen Nanne, Rianne (met bril) en Famke

Cosun is een fascinerend bedrijf

"Ik verhuur mezelf met mijn handjes", aldus Postma. Hij vaart er wel bij. Naast al deze werkzaamheden vindt hij ook nog tijd om bestuurlijk actief te zijn op de school van zijn zoon (9) en dochters (6 en 8). Postma is voorzitter van de oudercommissie.

Fascinerend bedrijf

Sinds dit voorjaar is Erik voorzitter van de kring Holland met daarin de afdelingen

Holland-Midden en Kop van Noord-Holland, een teeltgebied van Rotterdam tot en met Texel.

"Als je wordt benaderd voor een bestuursfunctie bij Cosun, moet je dat niet aan je voorbij willen laten gaan", vindt hij. "Cosun is een fascinerend bedrijf. Heel transparant en in de communicatie met het kringbestuur en de leden zeer open. Dat maakt het bestuurswerk prettig." Wat het momenteel extra prettig maakt: "Suiker Unie draait als een tierelier. We hebben een enorm potentiële markt tot onze beschikking. Maar juist als het goed loopt, moet je als bestuurder extra waakzaam zijn. Je moet namelijk ook goed naar de andere bedrijfsactiviteiten blijven kijken, de grote lijn bewaken en je visie blijven ontwikkelen", aldus Erik.

Merk met uitstraling

Erik heeft aan de rand van de Wieringermeerpolder een bedrijf van 27 hectare pachtgrond. "Mijn opa heeft het begin jaren '30, vlak na de drooglegging, gepacht. Hij was landarbeider."

Postma teelt in blokken van 9 hectare winter tarwe en aardappelen (frites- en tafel-

aardappelen). In het derde blok teelt hij suikerbieten (5 hectare), zaaiuien en spinazie voor de zaadteelt. De fritesaardappelen (Agria) zijn voor Aviko, de tafelaardappelen (Santé) gaan naar Agrico. "Aviko is een mooi merk met een goede uitstraling. Daar moet je zuinig op zijn. De akkerbouw heeft groot belang bij een sterk aardappelverwerkend bedrijf. Zo veel verwerkers zijn er niet. Je mag je daarom als leverancier van grondstof soms best wel eens meer verplaatsen in de positie van de verwerker van je product. Bijvoorbeeld als het gaat om de kwaliteit van wat je levert", zegt Erik.

Financiële spreiding

De aardappelen verkoopt hij deels via de pool, deels voor een vaste prijs, deels via de termijnmarkt. Het graan gaat naar een pluimveehouder "tegen de gemiddelde poolprijs" en in ruil voor mest. De spinazie teelt Postma op contract. "Mijn enige gokgewas zijn de uien", aldus Erik. Ze zitten standaard in het bouwplan. Behalve afgelopen jaar. "Toen kwam de teelt mij toevallig even niet goed uit. Ik heb toen naast het gewone spinaziezaad ook spinaziezaad voor vermeerdering van de mannelijke lijn geteeld, de B-lijn. De teelt van spinaziezaad

is arbeidsintensief. Het is een hybride teelt. Je zaait mannelijke en vrouwelijke lijnen naast elkaar. De mannelijke planten worden na de bestuiving verwijderd. Vóór de bloei moet je vijf, zes keer door het gewas om te selecteren."

Erik vervolgt: "Qua rendement zou het leuk zijn om meer bieten in het bouwplan te hebben, maar voor de bietenaaftjes is het bietenareaal qua vruchtwisseling aardig in evenwicht met de spinazieteelt. Land bijhouden is moeilijk, want je moet hier opboksen tegen gewassen met flink hogere saldo's, zoals bloembollen."

Suikerbieten

Postma is een structurele vroegleverancier. "Ik wil graag na de bieten het hele blok tarwe in één keer kunnen zaaien." Postma's bieten zijn 21 september geleverd. Langbewaring is voor hem geen optie door de hoge tarra en de daarmee samenhangende slechte bewaarbaarheid. "Er zou eigenlijk meer flexibiliteit in het premiestelsel moeten komen. Vorig jaar heb ik twee weken eerder gerooid dan gepland, omdat er een tekort was op de fabriek. In dit soort gevallen zou je eigenlijk het extra suikerverlies dat zo ontstaat, moeten compenseren. Dat zou ook moeten bij suikerverlies door de extreme warmte in de langbewaring, zoals in afgelopen campagne", aldus Erik. De suikeropbrengsten bij Postma variëren tussen de 10 en 14 ton. "Ik teel elk jaar Co-yote. In het beste jaar was het suikergehalte bovengemiddeld. Vorig jaar zat ik in suiker en tonnen onder het gemiddelde. De extra vroege levering toen heeft me toen 600 euro per hectare gekost." Dit jaar heeft hij een opbrengst van 14,3 ton suiker.

Kostbaar gebruiksmiddel

De grond van Postma is 20 tot 50% afslibbaar. De bodem is zeer kalkrijk, het organische stofgehalte is laag. Het gemiddelde in de polder is 2,0%. Postma zit op 2,4%. "Ik gebruik al twintig jaar kippenmest, zaai groeibemesters en verhaksel stro. De grond is mijn kostbaarste gebruiksmiddel. Die moet je in conditie houden. Je kunt niet alleen maar halen. Je moet ook geven", zegt hij. De grond in de polder heeft veel magnesiumgebrek. "Dat kun je oplossen met Betacal", aldus Erik, "alleen, zonder fosfaatvrijstelling is dit voor mij financieel niet interessant." Postma heeft dit jaar in de bieten voor het eerst magnesium mee gespoten. Stikstof strooit hij "heel schraal, niet meer dan 40 tot 50 kilo". Ook met spuiten is hij terughoudend. "Ik wil evenwicht in de

natuur. Voor de luisbestrijding gebruik ik middelen die natuurlijke vijanden ontzien. Ik werk bovendien met schadedrempels." De ziektedruk neemt in zijn algemeenheid gesproken toe in de Wieringermeer, constateert Postma. Onder andere cercospora rukt op. "Maar de ziektedruk is met één keer spuiten op het goede moment nog steeds onder controle te houden. Als je een sms-je van het IRS krijgt, moet je niet blind op de spuit gaan zitten. Je moet eerst ook zelf kijken naar het gewas."

Door in duurzaam

"Duurzaam werken fascineert me", gaat hij verder. Postma heeft hoog op zijn schuur zonnepanelen laten plaatsen. Ze leveren de helft van de benodigde stroom op zijn bedrijf. Erik: "Ongeacht of CO₂ een probleem is: We zijn in rap tempo fossiele brandstoffen aan het opmaken. We hebben alternatieven nodig. Ik ben tegen nog meer kolengestookte elektriciteitscentrales. Wat nodig

is, zijn gasgestookte energiecentrales die je binnen vijf tot tien minuten kunt uitschakelen, zodra er voldoende groene energie beschikbaar is."

Ook de activiteiten van Cosun op het gebied van duurzaamheid juicht Postma toe. "Het systeem van retourvrachten bijvoorbeeld is een goede zaak. Elke lege kilometer is er één te veel. Het is goed dat Cosun duurzaamheid zoekt binnen zijn grenzen en mogelijkheden, zoals de biovergisters en de verwaarding van restproducten laten zien. We moeten vooral doorgaan met het onderzoek naar de bio-based economy. We hoeven niet voor alles wat we uitvinden ook zelf een fabriek te bouwen. Als we maar de grondstof kunnen leveren. Daarom is het belangrijk dat het Cosun Food- and Technology Centre (CFTC) voldoende mogelijkheden heeft om nieuwe ontwikkelingen in gang te zetten."

Ton Schönwetter

"...goed kijken naar de kwaliteit die je levert..."

Goede opbrengst verwacht

De bieten hebben hun achterstand in augustus en september enigszins goed kunnen maken. De nu voorziene 13,6 ton suiker per hectare komt in de buurt van wat op grond van de vroege zaaidatum mogelijk was.

Kenmerkend voor 2012 zijn het koude voorjaar en het sombere weer tot de tweede helft van juli. Daarna is het vooral zonniger geweest dan normaal. Gemiddeld is er geen neerslagtekort geweest, maar zoals altijd met gemiddelden: regionaal zijn er flinke verschillen. Terwijl plaatselijk op droogtegevoelige grond werd beregend, vielen er elders zware buien. Vooral in Friesland en Groningen heeft dit voor wateroverlast gezorgd.

Schieters

Behalve onkruidbieten, afkomstig van schieters uit het verleden, zijn er ieder jaar ook nieuwe schieters die tot ontwikkeling komen. Dit jaar zijn ze meer dan normaal waargenomen in de noordelijke kustprovincies. Het koude voorjaar heeft vooral daar

Koprot door stengelaaltjes

ra verliep traag door de lage temperaturen, half juli. De afdeling Diagnostiek van het IRS vond vooral bladeren met aantasting door ramularia, waarvoor dergelijke omstandigheden gunstiger zijn.

De laatste waarschuwing om percelen bieten op bladschimmels te controleren is op 1 augustus verstuurd aan telers in Noord-Holland. Sinds een aantal jaren worden in de suikerbieten gele vlekjes waargenomen, waarvan de herkomst onduidelijk was. Onderzoek van het IRS wees uit dat het om de schimmel *Stemphylium* gaat. Het probleem kwam het meest voor in Drenthe. Bij een zware aantasting sterft het blad te vroeg af en kost dit opbrengst. Het is nog niet mogelijk afdoende maatregelen te nemen tegen deze schimmel. Op een aantal percelen zijn proeven aangelegd met verschillende fungiciden.

Stengelaaltjes en blinkers

In het zuidwesten wordt steeds meer aantasting waargenomen van stengelaaltjes. Het aaltje veroorzaakt na het binnendringen van de plant koprot. Meestal wordt dit pas opgemerkt tijdens het rooien en aan de hoop.

In percelen uit zich rhizomanie meestal in de vorm van individuele blinkers. Wanneer dit echter grotere plekken op de akker betreft dan 'zo hier en daar een plant', kan het gaan om de nieuwe rhizomanievariant AYPR. De meeste rassen zijn hier niet resistent tegen. Een oplossing vormen rassen

met een aanvullende resistentie. Volg de rasseninformatie in december.

Opbrengst en kwaliteit

Voor de tijd van het jaar is een grondtarapercentage van 7% laag en een landelijk suikergehalte van 17% goed.

De opbrengstprognose staat momenteel op 13,6 ton suiker per hectare. Dat is een bovengemiddelde opbrengst. Bij realisering van dit cijfer komt 2012 in de top drie van beste bietenjaren. Dat zal dan ook weer leiden tot een mooie bruto-opbrengst, die voor veel telers opnieuw het beste gewas-saldo zal zijn.

Sjaak Kolff

Regionale verschillen

de neiging tot schietervorming ('vernalisation') in gang gezet. Het proces kan (deels) teruggedraaid worden door hoge temperaturen en veel licht. Dan is sprake van devernalisatie. Stijgt de temperatuur na de koudeperiode vrij snel naar waarden boven de 20°C, dan neemt de gevoeligheid voor schietervorming af. Dit is in het noorden onvoldoende gebeurd.

Bladschimmels

Dit jaar werd rond 12 juli de eerste cercospora gevonden in Limburg en kort daarna in Oost-Brabant. De uitbreiding van cercospo-

Aantasting door *Stemphylium*

Deelname Unitip groeit

Zo'n 20% van de bietentelers doet mee aan Unitip. Bent u nog geen deelnemer? Meedoen aan Unitip 2012 kan nog steeds. Via uw bedrijfsmanagementsysteem (BMS) zijn de registratiegegevens heel gemakkelijk te verzenden naar Unitip. Heeft u geen BMS, dan kan de registratie van de teeltgegevens via 'Mijn Unitip-online' op het ledenportaal van Suiker Unie. Deelnemen aan Unitip is gratis en levert geld op. Kijk op www.unitip.nl.

Campagne goed van start

Campagne 2012 is goed van start gegaan. De suikerfabrieken draaiden snel op volledige capaciteit en de bietenoogst verloopt zonder veel problemen. De kwaliteit van de bieten is goed, maar er is wel aandacht nodig voor de rooikwaliteit.

De campagne is in beide fabrieken op 17 september gestart. Op 13 september echter werden al de eerste bieten van Nederlandse bodem aan de fabrieken in Appeldorn en Jülich geleverd. Dinteloord en Vierverlaten startten beide goed op. Al na vijf dagen draaiden de fabrieken op maximale capaciteit. Dat betekent dat ze samen bijna 8.000 ton suiker per dag produceren.

Dinteloord verwerkte voor het eerst, voorafgaande aan de bietencampagne, het diksap dat afgelopen campagne in de nieuwe tank is opgeslagen. Dit verliep zeer voorspoedig. De fabriek kon vrijwel naadloos overgaan van diksap- op bietenverwerking.

Bietenkwaliteit

Bij de bietenkwaliteit draait het om zowel de interne, als de externe kwaliteit. Onder 'intern' verstaan we uiteraard het suikergehalte, maar ook de winbaarheid. Het suikergehalte was bij aanvang van de campagne ca 16,5% en steeg binnen drie weken tot boven de 17. Mooie cijfers. Ook de winbaarheid is met een WIN van bijna 91 punten zeer goed.

Bij de externe kwaliteit gaat het om tarra, eventuele rotte bieten en vooral de rooikwaliteit, dus puntbreuk en kopwerk. Dat laatste krijgt veel aandacht. En terecht. Met

het afschaffen van de koptarrabepaling wordt nu de hele biet meegerekend voor de betaling. Voor de rooikwaliteit geldt dan ook 'Héle biet, géén groen'.

Let op het kopwerk

De agrarische dienst controleert de bietenhopen op externe kwaliteit. Zij kan niet tijdens de oogst bij ieder perceel controle uitoefenen. Daarom zijn vlak voor de campagne informatiebijeenkomsten gehouden voor loonwerkers en bietentelers die zelf rooien.

'Hele biet' betekent zo weinig mogelijk verliezen aan de kop en door puntbreuk. Zoals gezegd: het kopwerk krijgt veel aandacht. Maar het voorkomen van puntbreuk is minstens zo belangrijk.

'Geen groen' betekent dat op de biet geen blad of bladrest mag zitten. Het kopwerk moet zodanig zijn dat hooguit op 5% van de bieten resten van bladstelen zit. Soms is het lastig om blad en bladstelen goed te verwij-

Aanwezigheid van zijkopjes maakt goed kopwerk lastig

deren, bijvoorbeeld bij bieten die diep in de grond staan of bieten die zijkopjes hebben. Toch is het belangrijk om dan in overleg met de rooimachinist tot een acceptabele kwaliteit te komen. Mogelijk dat de machine dan anders ingesteld moet worden. Het blijft lastig, want kopverlies is ook financieel verlies. Maar soms ook lijken telers bewust de randen van de acceptatiegrens op te zoeken. Dan komt het helaas ook voor dat de grenzen overschreden worden. Helaas is het in enkele tientallen gevallen nodig geweest partijen met korting te accepteren. Te veel blad betekent een korting of in extreme gevallen afkeuring.

Trendmatige opbrengststijging

De suikeropbrengst stijgt per hectare gemiddeld zo'n 200 tot 300 kg per jaar. De suikerbiet is daarmee een gewas dat een grotere opbrengststijging laat zien dan andere gewassen. Bovendien zijn er mogelijkheden de hectareopbrengst nog verder te verhogen. Een mooie uitgangspositie voor de komende jaren. Zo komt het doel van 15 ton suiker per hectare in 2015 in beeld.

Gert Sikken

Kwaliteit rooiwerk belangrijk

Cichorei vindt plek in bouwplan

De cichorei krijgt steeds meer een vaste plek in het bouwplan. Het gaat goed met de teelt. De vraag naar inuline, het eindproduct, groeit en daarmee dus ook de vraag naar de grondstof.

"De afgelopen jaren zijn in de teelt geweldige sprongen voorwaarts gemaakt. In de veredeling, maar vooral ook in de onkruidbestrijding. Daarin is heel veel vooruitgang geboekt", vertelt Hans van der Heijden, voorzitter van de telersvereniging Inuline Cichorei in Noord-Nederland en lid van het landelijk bestuur.

Tussenvrucht

Van der Heijden heeft een akkerbouw- en bloembollenteeltbedrijf (100 hectare) in Vledder (Drenthe). Hij heeft de teelt in de tien jaar dat hij het gewas nu heeft, flink zien ontwikkelen. Zo hebben de telers met PPO Valthermond samen een effectieve onkruidbestrijdingsmethode bedacht, een combinatie van machinaal schoffelen en gedoseerd bodemherbiciden toedienen. "Voor de cichoreiteelt zijn nog geen echt goede herbiciden beschikbaar. Daarbij ontbreekt het vooral aan goede contactherbiciden. Deze zijn alleen te gebruiken in zeer lage doses, want de cichorei kan er niet goed tegen. Het onkruid moet dus anders bestreden worden. En dat gaat prima. Met de juiste aandacht", aldus Van der Heijden. "Hier, op de humusrijke zandgrond, is de onkruiddruk zeer hoog. Maar met de wiedeeg, de schoffelmachine en de gerichte toediening van bodemherbiciden is het onkruid goed onder controle te houden. Je kunt nu zelfs in de Veenkoloniën zonder handschoffelwerk cichorei telen."

Hans van der Heijden: "Je kunt nu zelfs in de Veenkoloniën zonder handschoffelwerk cichorei telen"

Inuline groeimarkt

Verder perspectief gloort. Sensus en de Telersvereniging Inuline Cichorei hebben na jaren intensief onderzoek in combinatie met het nieuwe ras Chrysolite enkele veelbelovende herbiciden in de kijker. "De Nederlandse cichoreiteelt wordt nu het meest geholpen met een snelle toelating hiervan. Hiervoor maakt ook de telersvereniging zich

sterk", aldus Hans van der Heijden.

Van der Heijden: "Cichorei past heel goed in het rotatieschema. Bemesten is niet of nauwelijks nodig. De plant is niet erg gevoelig voor schimmels. Er hoeft dus ook niet gespoten te worden. Ook bodemaaltjes vormen geen probleem."

Van der Heijden heeft de cichorei in het bouwplan met suikerbieten (15 hectare Piranha), lelies, gladiolen en "een beetje graan". Het bedrijf runt hij samen met zijn vrouw. Deels teelt hij op ruiland. "De lelieteelt heeft een rotatie van zes tot acht jaar. Cichorei is dan een interessante tussenvrucht. Het alternatief is snijmaïs en tarwe, maar graan is bij mij te vaak mislukt. Op de klei kom je gemakkelijker op acht ton opbrengst dan hier op zes. Er zijn jaren geweest dat ik de maïs verkocht voor het bedrag dat het kostte om het te telen", vertelt hij.

Van der Heijden teelt dit jaar 7 hectare cichorei, volgend jaar 12. Vorig jaar was dat 10. De areaalgroei weerspiegelt de marktgroei. Van der Heijden: "Het marketingconcept van Sensus werkt. Er is in het buitenland veel vraag naar de producten van Sensus."

Optimum

Van der Heijden zaait de cichorei rond 1 april. "Vooral niet eerder. De kieming gaat zo langzaam dat je anders te weinig planten hebt. De norm is 150.000 per hectare. Je zaait er 200.000, 15 millimeter diep. Dieper moet je niet gaan, want dan komen ze niet meer op." Rond 1 juli heeft het gewas de grond bedekt. Geoogst wordt tussen begin september en half december. Na die tijd is de inuline niet meer rendabel te winnen. "Het optimum zit tussen 1 oktober en 20 november."

De opbrengst was vorig jaar landelijk gemiddeld: 46,1 ton wortel, bij een inulinegehalte van 17,1%. Eén hectare cichorei was vorig jaar goed voor 7,9 ton inuline. Sensus betaalt per procentpunt boven de 16% een extra toeslag. Geoogst wordt met een bietenrooier met aangepaste scharen. De wortels worden geschoond geladen. In het noorden gebeurt dat met een aangepaste aardappelschoner, in het zuidoosten met de bietenmuis. "Bij de fabriek in Roosendaal is dan ook geen voorreiniging meer nodig", aldus Van der Heijden. De cichoreicampagne wijkt verder nauwelijks af van de bietencampagne. "Ook bij cichorei

moet je de temperatuur in de hoop goed in de gaten houden. Het mooiste is een constante temperatuur van 5 graden", zegt hij.

Contractprijs

De cichoreitellers zijn verplicht lid van de telersvereniging. Van der Heijden: "Het werkt net als bij Suiker Unie. Alleen heb je daar zeggenschap over het bedrijf. Wij hebben dat niet bij Sensus, maar we hebben wel invloed en we worden goed geïnformeerd en begeleid door Sensus." De telersvereniging komt op voor de belangen van de telers. "Wij gaan niet met Sensus in discussie over contractprijzen. Sensus bepaalt de prijs. Wij geven wel advies. Bijvoorbeeld om telers die langer tellen en die goede kwaliteit leveren, iets meer te betalen." In totaal zijn zo'n negenhonderd telers lid. Wie twee jaar geen cichorei teelt, is automatisch lid af.

In Noord-Nederland wordt zo'n 300 hectare cichorei geteeld. "Voor bijvoorbeeld de Veenkoloniën is het een interessante teelt", aldus Van der Heijden. "De bedrijven hier zijn voortdurend op zoek naar alternatieven voor de aardappelteelt. De intensieve aardappel-

Eén hectare cichorei was vorig jaar goed voor 7,9 ton inuline

teelt is niet toekomstbestendig. Er zijn periodes dat de cichorei op de kleigrond moeilijk te rooien is. De teelt op zandgrond vult dat gat goed in. Voor Sensus is de teelt in het noorden risicospreiding qua weersgesteldheid en oogstmoment. Een deel van de extra logistieke kosten naar de fabriek neemt Sensus voor zijn rekening."

Wat volgens Van der Heijden ook belangrijk is: Sensus wil continuïteit in de teelt.

"Je merkt het ook aan de telersgroep. Er is minder verloop onder de telers." Cichorei past bovendien uitstekend in de markt van gezonde voeding, zegt hij. "Het is een prachtige grondstof. Inulinevezels zorgen voor een gezonde darmflora. Ze geven een voldaan gevoel. Cichorei heeft een goed marktperspectief."

Ton Schönwetter

Sensus stimuleert cichoreiteelt

René Schunselaar

De wereldwijde afzet van inuline uit cichorei groeit. De belangrijkste drijfveer hiervoor is het gezonde en natuurlijke karakter van inuline uit cichorei. Het verminderen van het calorie- en/of suikergehalte en het vergroten van de hoeveelheid vezels met een ingrediënt van natuurlijke oorsprong passen uitstekend in de wereldwijde trend naar gezondere voeding.

Groeiperspectief

"Sensus voorziet in de komende jaren verdere groeimogelijkheden in de afzet van inuline. De Nederlandse cichoreiketen is goed gepositioneerd om op deze groei in te spelen. Sensus biedt met het oog hierop betere contractvoorwaarden. Betere cichoreirassen en betere onkruidbestrijdingsmo-

gelijkheden maken de teelt aantrekkelijker", zegt René Schunselaar van Sensus.

"Alle cichoreizaai is behandeld tegen kiem- en bodemschimmels. Nieuw is ook de toepassing van een insecticide in de pil. Voor de teelt in 2013 wordt een 'hout energie'-label geïntroduceerd waardoor het zaaizaad ook bij lage kiemingstemperatuur beter kiemt", aldus Schunselaar.

MVO

"Sensus stimuleert op basis van haar MVO-beleid de inzet van reinigers bij het verladen van cichorei door de exploitatiekosten hiervan geheel voor haar rekening te nemen. Door deze maatregelen verbetert het rendement voor de teler. Sensus verwacht met al deze maatregelen in de groeiende cichoreibehoeftte te kunnen blijven voorzien."

Grote stappen in de bietenlogistiek

De bietenlogistiek ontwikkelt zich voortvarend, ondermeer door technische ontwikkelingen. In het transport, maar ook in de administratieve afhandeling is dat zichtbaar. Logistiek is er nog meer mogelijk.

Suiker Unie werkt met de vervoerders samen aan een nog efficiënter, energiezuiniger en verkeersveiliger transport. Zo stimuleert Suiker Unie bijvoorbeeld de aanschaf van lichter en zuiniger transportmaterieel, ziet toe dat het maximale gewicht van de vrachtwagen plus lading niet wordt overschreden en controleert de laadhoogte. In verband met de CO₂-uitstoot wordt ernaar gestreefd het aantal kilometers zo laag mogelijk te krijgen. Het motto is 'kwaliteit en duurzaamheid' in de hele keten; van de teelt van suikerbieten tot en met de levering van suiker- en nevenproducten. Steeds meer spelen in de campagne GPS en de digitale verwerking van gegevens een rol.

Een moderne kraancabine vol communicatie-apparatuur

Leveringswensen

Nu geven de telers ruim voor de campagne hun leveringswensen nog veelal schriftelijk door aan de agrarische dienst. In de toekomst zal dat steeds meer digitaal via de internet-portal van Cosun gebeuren.

De agrarische dienst verstuurt tijdens de campagne de planning met behulp van GPRS-techniek draadloos vanuit kantoor naar het 'truck management systeem' in de kraan, shovel of lader/reiniger. De kraanmachinist zet zijn leveringsgegevens over op de badge van de vrachtwagenchauffeur. Op

Digitale gegevensverwerking in de laadmachine

de fabriek pikt een computer bij de weegbrug de gegevens op. Na de laatste vracht wordt de partij afgemeld en stuurt de computer vanuit de laadmachine direct een e-mailbericht met een overzicht van de geladen vrachten naar de teler. Geen papieren documenten meer voor chauffeur en teler.

Minder lege kilometers

De vrachtwagens die de suikerbieten aanvoeren, brengen nu al verreweg het grootste gedeelte van de door Duynie verkochte Suiker Unie-perspulp als retourlading naar de veehouders, ook vanaf de fabriek in het Duitse Jülich. Dit jaar wordt het persulp-

Transport bieten en persulp in cijfers

Het landelijk bietenareaal (73.000 ha) is regionaal verdeeld over dertig kranen, shovels en zelfrijdende laderreinigers. De meeste machines laden 60 tot 70 vrachtwagens per etmaal, gedurende 6,5 dag per week. Voor het bietentransport zijn 200 vrachtwagens nodig die dag en nacht bieten aanvoeren.

190.000 ritten

In totaal gaat het om de aanvoer van bruto 6,6 miljoen ton suikerbieten. Dat betekent ongeveer 190.000 ritten per campagne. In

verband met de arbeidstijdenwet wisselen op elke vrachtwagen drie chauffeurs elkaar af. Dinteloord en Vierverlaten verwerken elk meer dan 3 miljoen ton bruto. In de twee fabrieken van Pfeifer & Langen (net over de grens in Duitsland) wordt 300.000 ton bieten uit Gelderland en Limburg verwerkt. De verwerking daar verkort de aanvoerlijnen en is gunstig voor de gemiddelde transportafstand. Bij het laden en het transport van bieten en persulp zijn zo'n 750 chauffeurs en kraanmachinisten betrokken.

in-retourtransport vrijwel overal uitgebreid naar 100%. Het aantal pulpretourvrachten ligt boven de 20.000. Dat is meer dan 10% van het totaal aantal ritten. De planners van de retourladingen zien dankzij GPS online op het computerscherm waar de bieten geladen worden.

Bij de suikerfabrieken is in 2012 de laadcapaciteit voor perspulp verruimd. De uitdaging is nu het aantal retourbeladingen met andere producten uit te breiden. Immers, nu gaan nog zo'n 170.000 vrachtwagens leeg retour. Concrete, praktisch haalbare ideeën hoe Suiker Unie retourvrachten meer en grootschalig kan vullen, zijn nog steeds welkom. Stuur ze naar info@suikerunie.nl.

Lichtere vrachtwagens

Suiker Unie werkt al een aantal jaren samen met vervoerders om overbelading tegen te gaan. Dit gaat in nauw overleg met de Inspectie Leefomgeving en Transport Rail en Wegvervoer. Tot nu toe zijn er zeer goede resultaten bereikt. Suiker Unie controleert het gewicht van elke inkomende en uitgaande vrachtwagen. Te zwaar beladen wagens die van het fabrieksterrein willen vertrekken, moeten eerst een deel van de vracht achterlaten. Overbelading bij ontvangst krijgt de vervoerder niet uitbetaald. Standaard wordt de laadhoogte gecontroleerd.

Meer retourvracht

Bij overschrijding volgt automatisch een korting op de vrachtsom, omdat te hoge lading een gevaar oplevert voor de verkeersveiligheid. De vervoerders zijn akkoord met deze maatregelen, omdat het de verkeersveiligheid bevordert en oneerlijke concurrentie tegengaat.

De vervoerders hebben de afgelopen twee jaar tachtig nieuwe lichtgewicht trailers aangeschaft. Deze trailers hebben 2 ton minder eigen gewicht. Als alle vrachtwagens 2 ton minder wegen, scheelt dat zo'n 400.000 ton 'vracht' oftewel meer dan 10.000 ritten per jaar.

Bert Weegenaar

Transport van de toekomst is samenwerking

Gerrit van Staalduinen (r) in gesprek met chauffeur Willem Klooster

Het transportbedrijf Koning en Drenth (K&D) uit Beerta werkt sinds enkele jaren samen met de collega-vervoerders Stutvoet en Wever die bieten aanvoeren van de lichte grond. Het samenwerkingsverband van de drie vervoerders betreft 8.600 ha. bieten op de klei- en zandgrond. In totaal 750.000 ton bruto vracht. "We denken met Suiker Unie mee. We willen een flexibele vervoerder zijn", zegt Gerrit van Staalduinen, directeur van K&D, over de samenwerking.

Goed samenspel

De drie bedrijven hebben samen in totaal honderd vrachtwagens. In de beginfase van de campagne vervoeren de twee vervoerders van de lichte grond ook de bieten vanuit het Oldambt. Zo worden in één regio dan drie groepen laders en vrachtwagens ingezet. In de tweede helft van de campagne helpt K&D bij de twee collega's mee de bieten van de lichte grond te vervoeren. Zo is er een goed regionaal samenspel van bietenvervoerders, dat goed is voor een optimalisering bij alle partijen in de keten (telers, laders, vervoerders en Suiker Unie). K&D vervoert deze campagne samen met Wever in de noordelijke regio en Noordwest-Duitsland ook perspulp. Suiker Unie ziet het samenwerkingsverband als voorbeeld voor andere regio's.

Walking Floor

Deze maand neemt K&D een derde, zeer snel lossende Walking Floor in gebruik. De lading bieten of perspulp wordt daarmee in amper drie minuten gelost. "De Walking Floor is voor deze transporten de beste, snelste en veiligste keus", aldus Van Staalduinen.

Snel lossen met een Walking Floor

Afdeksystemen voor vorstvrij, koel en droog bewaren

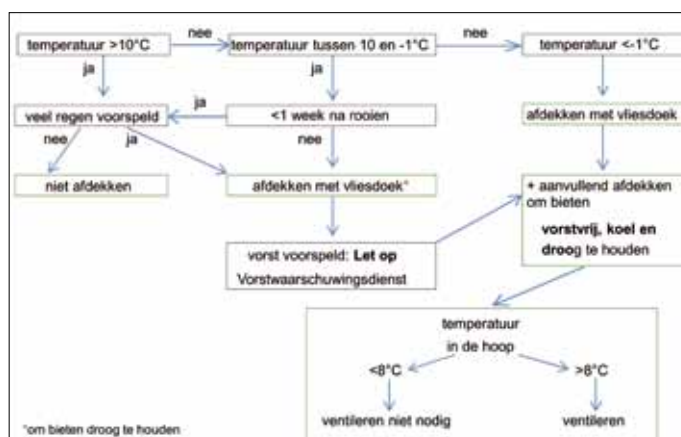
Bieten vorstvrij en droog bewaren bij een zo laag mogelijke temperatuur in de hoop geeft de laagste suikerverliezen. De kunst is om dit op een eenvoudige, goedkope en weinig arbeidsintensieve manier te realiseren. Naast enkele beschikbare systemen onderzoekt het IRS ook een nieuw systeem.

Een goed afdeksysteem voorkomt dat de bieten bevriezen zonder dat de temperatuur in de bietenhoop te hoog oploopt. Het meest gebruikelijk is (nog) afdekken met landbouwplastic bij vorst. Dit heeft een aantal nadelen. Plastic is windgevoelig, waardoor het opbrengen en goed vastleggen niet eenvoudig is. Bovendien moet u het plastic na de vorst weer (gedeeltelijk) verwijderen om te voorkomen dat de temperatuur in de hoop oploopt. Gelukkig zijn er alternatieven.

Afdeksystemen

Zolang er geen vorst op komt is, volstaat het afdekken van de bieten met vliesdoek. Vliesdoek op dak- of bolvormige hopen zorgt ervoor dat het regenwater ervan afloopt. De bieten blijven dan droog. Dit is gunstig, om bewaarschimmels te voorkomen en het suikerverlies te beperken. Nadeel is dat bij vorst vliesdoek onvoldoende bescherming geeft. Hiervoor is aanvullend afdekken nodig. In figuur 1 is dit schematisch weergegeven.

Tabel 1 geeft een overzicht van een aantal (combinaties van) afdekmaterialen. Belangrijk is dat bij vorst de zijkant van de hoop is afgedekt met winddicht materiaal. De voet van de hoop is het meest kwetsbaar bij vorst. Extra isolatie tussen de afdekmaterialen kan bijvoorbeeld in de vorm van stro.

Figuur 1. Afdekschema voor bietenhopen voor late levering.

Jupettes

In 2011 is een nieuwe methode geïntroduceerd. Hierbij worden voor de vorst op het vliesdoek aan de zijkanten Jupettes aangebracht. Een Jupette is een zeil voorzien van klittenband. Dit klittenband zorgt ervoor dat het zeil goed aan het vliesdoek hecht. Vanwege het ontbreken van vorst tijdens de afgelopen campagne hebben wij de vorsterendheid van de Jupettes nog niet kunnen testen. Wel bleek dat het klittenband niet hecht op alle soorten vliesdoek, maar wel op Toptex. De Jupettes zijn er in verschillende breedtes. De verwachting is dat voor een goede vorstbescherming de volledige zijkant van de hoop afgedekt moet zijn. De komende campagne zullen we daarom Jupettes van 4 meter breed testen.

Als ze goed voldoen komen ze volgend jaar in de handel. Bij alle afdeksystemen geldt dat u de temperatuur in de hoop goed in de gaten moet houden, om zo nodig maatregelen te nemen die de bieten vorstvrij en koel houden (zie figuur 2).

Toon Huijbregts

Figuur 2. Houd de temperatuur van de hoop in de gaten!

Tabel 1. Eigenschappen van afdeksystemen om de bieten vorstvrij, koel en droog te bewaren.

afdek materiaal	vorstbescherming	ventilatie	neerslagwerend	windongevoelig	afmetingen	opmerkingen
onafgedekt	--	++	--			alleen bij temperaturen boven 0°C
landbouwplastic	0	--	++	--	divers	alleen bij vorst; dikte bij voorkeur minimaal 0,2 mm
vliesdoek	-	+	0/+ ¹	+	divers	bijvoorbeeld Toptex 110 g/m ² ; opbrengen 1-2 weken na aanleg
CSV COVAS bietendoek	0	+	+	+	15x25m	top 3 m breed gaas voor ventilatie; opbrengen voor de vorst
vliesdoek + CSV COVAS bietendoek	+	0	++	+	15x25m	vliesdoek 1-2 weken na aanleg + bietendoek voor 1e vorstperiode
vliesdoek + noppenfolie	+	0	0/+ ¹	0	divers	noppenfolie aan de zijkanten onder het vliesdoek
vliesdoek + (oprolbaar) zeil	+	+	0/+ ¹	0	divers	zeil op vliesdoek; aanbrengen voor de vorst

++ = zeer goed; + = goed; 0 = matig; - = slecht; -- = zeer slecht. ¹goed bij dakvormige hoop.

Rubriek onder
verantwoordelijkheid van

Postbus 32, 4600 AA Bergen op Zoom

Telefoon: 0164 274400

Fax: 0164 250962

E-mail: irs@irs.nl

Internet: www.irs.nl

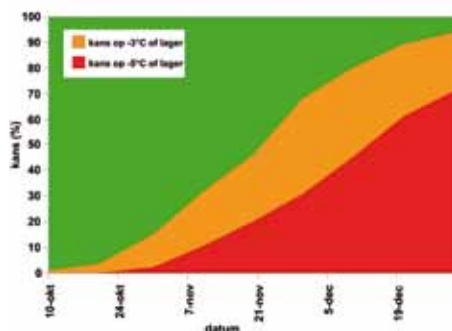
Eindredactie: Annemarie Naaktgeboren

Bieten op het juiste moment rooien

Afhankelijk van de weersomstandigheden kan de opbrengst in november bij een gezond bladapparaat nog in meer of mindere mate toenemen. De gunstige rooiomstandigheden nemen echter af en de vorstkansen toe. Ons advies is: rooi onder gunstige omstandigheden voordat de vorst toeslaat.

Een veel gestelde vraag is: Als ik de bieten in januari moet leveren, wat is dan het ideale moment om te rooien?

De ervaringen van de afgelopen jaren hebben geleerd dat rooien na half november risico's met zich meebrengt. Over het algemeen verslechteren de weersomstandigheden. Bovendien nemen de vorstkansen toe.

Figuur 1. Kans dat de temperatuur in De Bilt onder -3°C en -5°C is geweest (bron: KNMI.)

Vorstrisico

Bij bieten met een gezond bladapparaat kan de opbrengst in november nog toenemen. De toename is uiteraard ook afhankelijk van de weersomstandigheden. Belangrijke punten bij de overwegingen om te rooien zijn de toenemende risico's op slechte rooiomstandigheden en vorst. In figuur 1 kunt u zien dat de kans op vorst vanaf begin november aanzienlijk toeneemt.

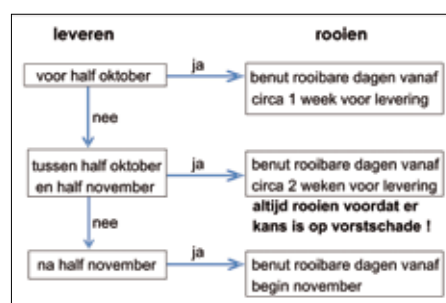
Bij temperaturen onder -3°C gaan de bieten bevriezen. Bij -5°C aan de grond kan dan ook vorstschade optreden. In het gunstigste geval trekt de vorst weer uit de bieten, maar dit gaat altijd ten koste van het suiker-

gehalte. Door vorst aangetaste bieten kunt u niet bewaren. Als slechts de bietenkoppen zijn aangetast, hebt u de mogelijkheid dieper te koppen. Dit kost echter veel opbrengst, zeker nu vanaf deze campagne de kop mee uitbetaald wordt. Bovendien geven diep gekopte bieten bij langdurige bewaring extra bewaarverliezen, omdat het snijvlak een voedingsbodemp vormt voor schimmels. Dit veroorzaakt bij bewaring een extra verlaging van het suikergehalte.

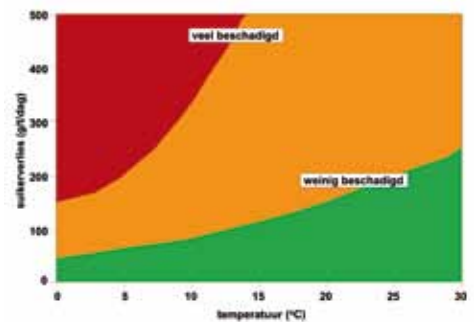
Optimaal rooitijdstip bij lange bewaring

Uitgaande van de leveringsdatum hangt het optimale tijdstip van rooien samen met de te verwachten weersomstandigheden, de mogelijke extra groei bij zo laat mogelijk rooien en de suikerverliezen bij bewaring. In figuur 2 is schematisch weergegeven wat bij diverse leveringstermijnen de optimale rooiperiode is.

Oogst onder goede omstandigheden

Figuur 2. Schematisch overzicht van de optimale rooiperiode afhankelijk van de leveringsdatum

Figuur 4. Verband tussen suikerverliezen en temperatuur in de hoop bij weinig en veel beschadigde bieten

Laten de weersomstandigheden en de grond het toe om laat te rooien, dan kan dat nog extra opbrengst geven. Houd er wel rekening mee dat door slechte rooiomstandigheden de bietverliezen en het tarrapercentage toenemen. Het financiële voordeel van de extra wortelopbrengst vervliegt dan al snel door het extra bietverlies en de hogere tarrabijdrage, zoals blijkt uit tabel 1. Bieten die door ongunstige rooiomstandigheden extra beschadigd zijn, geven bovendien extra suikerverliezen tijdens bewaring. Vooral bij lange bewaring kunnen de verschillen groot zijn, omdat op de beschadigde plaatsen schimmelvorming en rot kunnen optreden (figuur 3).

In tabel 2 staan de effecten weergegeven na twee maanden bewaren van de bieten, geroid zoals vermeld in tabel 1.

Het verschil in opbrengst is dus ruim 200 euro per hectare. Hierbij is uitgegaan van dezelfde relatief goede bewaaromstandig-

Tabel 1. Bij één week eerder rooien half november onder gunstige omstandigheden is de financiële opbrengst hoger vanwege minder bietverlies en een lager tarrapercentage.

oogst-tijdstip	omstandigheden	netto wortelopbrengst	suikergehalte	extra groei door later rooien*	extra bietverlies bij later rooien*	extra bewaarverlies door eerder rooien*	grond-tarra	tarrabijdrage*	financiële opbrengst*
		(t/ha)	(%)	(€/ha)	(€/ha)	(€/ha)	(%)	(€/ha)	(€/ha)
08 november	gunstig	75,0	17,3	-	-	18	5	51	2.992
15 november	ongunstig	75,6	17,4	49	30	-	15	173	2.906

*Berekend bij € 35,- per ton bieten, tarrabijdrage € 12,70 per ton. De groei en de suikergehalten zijn berekend met SUMO en de campagnegegevens van 2006/2010. Extra bietverlies door intensiever reinigen bij later rooien is op basis van Beet Europe 2010 geschat op € 30,- per hectare.

Figuur 3. Aantasting door schimmel bij beschadigde bieten na bewaring (foto links) met tot gevolg rotting (foto rechts) vooral bij puntbreuk en te diep koppen Foto: Agrarische Dienst Suiker Unie

heden. Hoge tarra's kunnen leiden tot onvoldoende ventilatie in de hoop, waardoor de temperatuur kan oplopen en de suiker verliezen nog groter kunnen zijn. In figuur 4 is de invloed van de bewaar temperatuur bij veel en weinig beschadigde bieten schematisch weergegeven. Bij 5°C in de hoop geeft veel beschadiging tot een factor drie hogere bewaar verliezen. Bij 15°C loopt dit al op tot meer dan een factor vijf!

Voor een goede bewaring is het dus belangrijk om de bieten met weinig beschadigingen en weinig tarra te rooien. Goed ontbladerde, licht gekopte bieten met weinig beschadigingen hebben de laagste bewaar verliezen. Rooi dus onder gunstige omstandigheden en let erop dat de bieten geen bladresten meer bevatten.

Ongunstige rooiomstandigheden geven niet alleen hogere bewaar verliezen door meer bietbeschadigingen en meer tarra, maar leiden bovendien tot structuurbederf van de grond.

Een goed uitgangspunt bij late levering is rooien voor half november, om het risico op vorst en ongunstige rooiomstandigheden zo klein mogelijk te houden. Onder gunstige weersomstandigheden (zonnig, droog en warm) kan het zin hebben om bieten langer in het veld te laten staan. Rooien na eind november geeft alleen extra risico, zonder dat daar een eventuele meeropbrengst tegenover staat.

Toon Huijbregts

Tabel 2. Vooral bij lange bewaring levert eerder rooien onder gunstige omstandigheden extra financieel voordeel, omdat de suikerverliezen bij beschadigde bieten veel hoger zijn.

oogsttijdstip	omstandigheden	financiële opbrengst levering 15/11*	suikerverlies levering 15/01**	financiële opbrengst levering 15/01***
		(€/ha)	(t/ha)	(€/ha)
08 november	gunstig	2.992	0,46	3.293
15 november	ongunstig	2.906	0,91	3.087

* Zie tabel 1.

** Gerekend met suikerverlies in de bewaring van 100 en 200 gram per dag per ton bieten bij respectievelijk gunstige en ongunstige rooiomstandigheden.

*** De financiële opbrengst bij levering op 15 januari is inclusief de laat leveringspremie van € 6,77 per ton.

Vorstwaarschuwingsdienst

De vorstwaarschuwingsdienst geeft berichten over vorstgevaar en de noodzaak tot het afdekken of opengooien van bietenhopen. Hiervoor werkt het IRS samen met WeerOnline. Het bewaaradvies suikerbieten kunt u vanaf 1 oktober tot het einde van de campagne raadplegen. Houd rekening met de berichten van deze dienst.

- De WeerOnline Weertelefoon: 0900-1234577, € 0,60 per minuut.

Kies na het ingeven van de vier cijfers van uw postcode menu-optie 8 (bewaaradvies suikerbieten).
- IRS-site: www.irs.nl – klik vervolgens op de Vorstwaarschuwingsdienst.

De berichten via de WeerOnline Weerlijn gelden voor de komende nacht. Het advies is op basis van de vier cijfers van uw postcode. Op internet kunt u per regio de verwachting voor vijf dagen vooruit bekijken.

Bietenteeltadvies hier!

Via onze vernieuwde website kunt u nog makkelijker informatie opzoeken. Nieuwe functionaliteit en uitstraling helpen u daarbij. Steeds meer telers hebben een smartphone. Ook daar hebben we op ingespeeld door een app te ontwikkelen voor gebruik in het veld. U kunt bij ons op verschillende manieren informatie vinden: via de website, de app en daarnaast op de oude vertrouwde manier via papier.

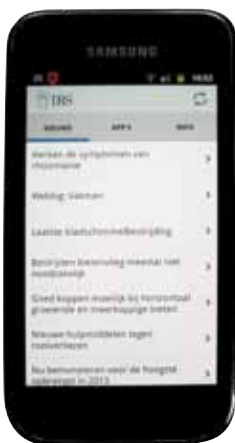
www.irs.nl

Als u een bietenteeltvraag hebt, kunt u via onze website het antwoord vinden. Vindt u het antwoord niet, dan kunt u via 'contact' gericht een vraag aan ons stellen. Sinds augustus is onze vernieuwde website online. Het zal wellicht even wennen zijn. Nieuw is dat u aan de linkerkant op een vakgebied kunt klikken, zodat u sneller, specifieke informatie kunt vinden. "Waar staat de knop 'meer weer'?" vroegen al een paar mensen. De knop staat nu rechtsbovenaan op de site. Ook is een aantal termen veranderd, zie daarvoor het kader.

Smartphone

NIEUW: sinds begin september hebben we een IRS App beschikbaar in de App Store (Apple) en Play Store (Android). Deze app bestaat uit drie onderdelen:

- Nieuws. Met de laatste nieuwsberichten van de website;
- App's. Met tot nu toe: de oogstverliezen-app en de ziekten en plagen-app (alleen Android, Apple volgt);
- Info. Met een legenda met uitleg over de icoontjes in de app.

De IRS-app is nu beschikbaar met nieuws en diverse app's

Ga naar www.irs.nl/app om de app te downloaden. Het is de bedoeling dat we de app de komende jaren steeds verder uitbreiden. En dat u diverse andere applicaties (die nu al beschikbaar zijn op onze website) ook via deze app kunt gebruiken. De ziekten en plagen-app is een losse app. Door kenmerken van zieke bieten in te vullen, kunt u met dit

De vernieuwde IRS-website

programma de oorzaak vaststellen, zelfs ter plekke in het bietenperceel. Samen met buitenlandse collega-instituten ontwikkelden we haar. Tot op heden is ze alleen beschikbaar voor Android. Apple volgt.

Social media

Het IRS is ook te volgen op Facebook (www.facebook.com/stichtingIRS) en Twitter (@IRS_suikerbiet).

Communicatie op papier

Naast de onlinetoepassingen blijft papier een belangrijk communicatiekanaal. Via Cosun Magazine brengen wij u al jaren op de hoogte van teeltadviezen, omdat wij in iedere editie 4 pagina's vullen met teeltinformatie. Dit artikel is dus één van de IRS-Informatiepagina's.

Wat kunt u van ons als onafhankelijke organisatie verwachten?

U kunt bij ons terecht voor actuele adviezen gebaseerd op gedegen onafhankelijk praktijkonderzoek. Onderzoek en voorlichting werken bij ons intensief samen, zodat nieuwe adviezen snel beschikbaar komen en u ze kunt toepassen in uw bietenteelt.

Annemarie Naaktgeboren

Bestaande termen op website veranderen

- Attenderingssysteem heet tegenwoordig 'nieuwsbrief'. U kunt zich gratis op deze e-mail-service abonneren, zodat u op de hoogte blijft van het laatste bieten nieuws.
- De term Betakwik is vervangen door 'applicaties'. Via deze programma's kunt u voor uw eigen situatie een rassenkeuze maken, maar ook ziekten en plagen en onkruiden determineren. Leuk weetje: de term 'Betakwik' is ooit ontstaan in de tijd dat je in MS-DOS maar 8 karakters kon gebruiken. 'Beta' stond voor 'bieten' en 'kwik' als afgeleide van 'quick' oftewel 'snel'.
- Bij de term 'Teelthandleiding' weet iedereen direct wat we ermee bedoelen. Het is dus de nieuwe naam voor 'Betatip'.

Nieuwe bietenbewaarkrant

Alle bedrijven die dit jaar na half november hun bieten leveren, hebben half oktober de Bietenbewaarkrant ontvangen. Door de langere campagnes moeten meer bieten langer bewaard worden. De nieuwe editie van de krant staat vol met ideeën en hulpmiddelen die eenvoudig toepasbaar en betaalbaar zijn. Ook staan er nieuwe ervaringen met bietenbewaring in. Behalve aan de vorm van de hoop, de soorten afdek materiaal en de vele manieren om het vast te zetten, wordt ook uitgebreid aandacht besteed aan het droog bewaren. Hiervoor is het gebruik van vliesdoek van belang. Om een goede kwaliteit bieten na bewaring te kunnen afleveren is het nodig de temperatuur in de hoop goed te volgen. Bewaren (en afdekken) is een klus. De Bietenbewaarkrant reikt tips aan om dat gemakkelijker te maken. Goed bieten bewaren begint met een goede voorbereiding. De Bewaarkrant is te raadplegen op www.suikerunie.nl/agrarisch.

Verkoop gedroogde bietenpulp

Leden van Cosun kunnen gedroogde bietenpulpbrok voor eigen gebruik bestellen. Tot 10 november geldt voor afname in deze campagne een vaste prijs van € 230,- per 1.000 kg (vrij op wagon, af fabriek Dinteloord of Vierverlaten afgeleverd, los gestort, ex. BTW). Voor bestellingen na 10 november geldt de dagprijs. Bestellen kan bij Duynie: (0172)46 06 27. Bij zelf afhalen minimaal één dag van tevoren een expeditieafpraak maken. Leden van CSVCOVAS kunnen bestellingen via hun eigen organisatie plaatsen.

Bijeenkomsten voor telers

In december en januari organiseert Suiker Unie de jaarlijkse teeltvergaderingen. Eind februari organiseert Cosun de kringvergaderingen. Zie voor de data van de bijeenkomsten www.suikerunie.nl/agrarisch (onderdeel agenda) of www.landbouwagonenda.nl.

In memoriam L. Rabbers

Op 1 september is na een kort ziekbed op 77-jarige leeftijd Luuk Rabbers overleden, oud-voorzitter van de raad van commissarissen van Cosun. De heer Rabbers was 22 jaar bestuurlijk actief in onze coöperatie. Hij werd in 1978 gekozen in het kringbestuur van Drenthe/Overijssel-Noord en meteen tot kringvoorzitter benoemd. In 1983 trad hij toe tot de raad van commissarissen, waarvan hij in 1987 voorzitter werd. Vanwege het bereiken van de 65-jarige leeftijd beëindigde hij in 2000 zijn werkzaamheden voor Cosun.

Wij gedenken de heer Rabbers met veel waardering voor zijn werk ten behoeve van de Nederlandse bietentelers en wensen zijn vrouw en kinderen veel sterkte toe in deze moeilijke periode.

In memoriam Ir. A.W. Luitjens

Op 28 september is op 84-jarige leeftijd ir. A.W. Luitjens overleden. De heer Luitjens was vanaf de oprichting van Suiker Unie in 1966, lid van de hoofddirectie van onze coöperatie en van 1969 tot 1990 voorzitter van de hoofddirectie. Voor de fusie van de coöperatieve suikerondernemingen tot Suiker Unie was hij vicevoorzitter van de VCS in Dinteloord. De heer Luitjens heeft in zijn functie als directeur een belangrijke rol gespeeld in de integratie van de suikerbedrijven en daarmee de basis gelegd voor de succesvolle ontwikkeling van het suikerbedrijf in de jaren daarna. Verder is onder zijn bewind een start gemaakt met de verbreding van onze coöperatie.

Wij wensen zijn familie veel sterkte toe bij het verwerken van dit verlies.